

Ulla Tiililä, 43, on Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kouluttaja ja tutkija. Hän väittelee 7. helmikuuta klo 12 Helsingin yliopistossa.

Kuljetuspäätöksissä painaa lääkärin ääni

LÄÄKÄRIN ääni tavallisesti sivuuttaa vammaiskuljetuspalvelua hakevan äänen ja asiantuntijalääkärin ääni taas hakijan oman lääkärin, vaikka lait ohjaavat asiakkaan kuulemiseen. Muun muassa tällainen tulos selviää FM Ulla Tiililän helmikuussa tarkastettavassa väitöskirjassa ”Tekstit viraston työssä. Tutkimus etuuspäätösten kielestä ja konteksteista”. Aineistona on vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalvelupäätöksiä sekä niihin liittyviä hakemuksia ja asiantuntijalausuntoja.

Tiililä selvittää tutkimuksessaan, millaisia virkatekstinä tuotetut päätökset ovat ja miksi ne ovat sellaisia kuin ovat. Osa tekstien piirteistä johtuu lakien vaatimuksista.

Lukuisat eri lait säätelevät esimerkiksi sitä, mitä asiakirjassa on sanottava ja miten asiat on sanottava.

Myös kirjoittamattomat lait vaikuttavat teksteissä tehtyihin ratkaisuihin. Sosiaaliset normit vaikuttavat toisinaan jopa enemmän kuin säädökset. Tutkimus osoittaa esimerkiksi, että päätöksissä lääketieteellinen argumentointi painaa eniten. Näin käy siitä huolimatta, että laki ohjaa sosiaaliseen arviointiin.

Päätösten odotetaan olevan ”virallismuodollista kieltä”.

– Jos haluaisi tulla asiassaan kuulluksi, pitäisikin ehkä osata käyttää sellaista kieltä, jota tekstejä kiireessä tuottava virkailija voisi muokkaamattomana referoida, Tiililä päättelee.

Kun asiakirjatekstejä on paljon, niistä tulee yhä enemmän toistensa puheenaiheita ja yhä vaikeaselkoisempia. Tieto on myös hankalasti hallittavissa. Moni virasto turvautuu tekstien massatuotantoon ja juristien tarkistamien mallikatkelmien muunteluun.

Mitä enemmän lakisäätteistä ja muuta dokumentointia lisätään, sitä enemmän on luvassa yhä heikompileatuksia virkatekstejä, joita kukaan ei ehdi lukea.